

Извештај о остваривању Програма управљања Пределом изузетних одлика „Суботичка пешчара“ за 2017. годину

Палић, 2017. година

Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара” ИЗВЕШТАЈ о остваривању Програма управљања за 2017. годину

УВОД

Главни циљеви и задаци

Оквирно су одређени Планом управљања ПИО „Суботичка пешчара“ 2011 - 2020“ (сагласност Министарства животне средине, рударства и просторног планирања бр. 353-02-2886/2011-03) и дефинисани Годишњим програмом управљања ПИО „Суботичка пешчара за 2017. годину (сагласност Министарства пољопривреде и заштите животне средине бр. 353-02-2300/2016-17 од 02.03.2017. године):

- Континуирано развијање и унапређивање чуварске службе, базе података и презентације заштићеног подручја. Наставак развоја и унапређења рада службе кроз потребно опремање (теренско возило, нова униформа у складу са Правилником о службеној одећи чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014), додатне едукације чувара од стране стручне службе (припрема за полагање стручног испита, у складу са Правилником о полагању стручног испита за чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014 и 97/2015). Наставак развијања базе података у функцији управљања, коришћења и праћења стања.
- Спровођење приоритетних мера активне заштите природе (сузбијање инвазивних врста – *Acer negundo*, *Ailanthus altissima*, *Ambrosia artemisiifolia*, *Asclepias syriaca*, *Celtis occidentalis*, *Fraxinus pennsylvanica*, *Gleditsia triacanthos*, *Robinia pseudoacacia* и зарастања чистина) кроз наставак досадашњих пројеката ревитализације и реинтродукције – локалитет *Крчевине*, *долина Куреша*, *хранилиште* за грабљивице), кроз рад чуварске и стручне службе; мере активне заштите угрожених врста - птице - орао белорепан (*Haliaeetus albicilla*), црна рода (*Ciconia nigra*), еја ливадарка (*Circus pygargus*), мишар (*Buteo buteo*), гавран (*Corvus cornix*), орао крсташ (*Aquila heliaca*), црни орао (*Aquila clanga*), модроврана (*Coracias garrulus*), слепо куче (*Nannospalax leucodon montanosyrmiensis*), шафрањика (*Bulbocodium versicolor*), мочварни мравник (*Phengaris teleius*), паукови и др. кроз рад чуварске и стручне службе и кроз сарадњу на пројектима са Покрајинским заводом за заштиту природе и Удружењем љубитеља природе „Рипагиа” и појединим истраживачима).
- Наставак и проширење пројекта ревитализације кроз рад на ревитализацији пашњака (претварање ораница у пашњаке), уз валоризацију кроз редовно кошење, или испашу – стимулација традиционалних видови коришћења (парцеле у I и II степену).
- Континуирани рад на усклађивању начина газдовања шумама са циљем да приоритет газдовања постане очување природних вредности шуме, осталих станишта и екосистема кроз сарадњу са корисником шума - ЈП „Војводинашуме“ на спровођењу услова заштите природе у активностима коришћења и гајења шума.

- Смањивање директног антропогеног притиска (појачана контрола кретања и активности у заштићеном подручју у I и II степену на локалитетима *Јасеновачка шума* и *Тресетиште*) кроз појачан стални надзор чуварске службе и одржавање ознака о забрани приступа, а у оквиру рада чуварске службе.
- Наставак едукације локалног становништва и корисника заштићеног подручја о значају очувања природних вредности, кроз организовање активности на кошењу и крчењу чистина.

Главни резултати

Управљач наведене групе задатака реализује у континуитету, са мање, или више успеха у зависности од расположивих материјалних средстава и кадровских ресурса. Током 2017. године предвиђене активности су у већој мери реализоване. Имајући у виду да су то активности које управљач спроводи током целе године и то у оквиру вишегодишњег периода, очекујемо наставак реализације и заокруживање задатака у годишњим циклусима. Додатно, због недостатка средстава, неке од планираних активности нису реализоване, односно реализоване су друге активности на основу других извора финансирања, конкурса итд.

Будући да се већ више година уназад ради на развоју и унапређењу свих група задатака, приметан је значајан напредак у свим појединачним областима.

Током године, Управљач је највише активности и резултата имао у оквиру задатака на повећању бројности популација строго заштићених и заштићених врста: активностима које се односе на хранилиште за птице грабљивице, спровођењем активних мера (чишћење од подраста) на локалитету Крчевине са стаништима пешчарских врста – шафрањика. Такође, значајан напредак постоји и у делу који се односи на увођење традиционалних видова коришћења, а у циљу смањења деградационих процеса и истовремено развоја одрживог коришћења природних ресурса (кошење, испаша). Систем који је успостављен претходних година, а који се базира на укључивању локалног становништва на реализацији активних мера заштите у деловима заштићеног подручја (углавном се то односи на испашу и крчење инвазивних врста) се показао у пракси као добар, међутим наилазимо на веће проблеме, будући да предузеће не може да склапа споразуме/ уговоре са приватним, већ, искључиво, са правним лицима.

У функцији колаборативног управљања остваривана је активна сарадња са Шумском управом Суботица (Јавно предузеће „Војводинашуме”, Шумско газдинство Сомбор) око разних питања и кроз директну сарадњу чуварских служби. Такође и са Градом Суботица у вези питања из пољопривреде (закуп и лицитација пољопривредног земљишта у Суботичкој пешчари, услови заштите природе, могући видови коришћења) и заштите животне средине (инвазивне врсте) кроз пројекте реализације Програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на заштићеним подручјима (уговор број П-320-100/2017 од 13.10.2017. године).

С обзиром да су активности на уносу података у базу (која обједињује чување, мере активне заштите и мониторинг стања популација заштићених и строго заштићених таксона) континуални - база се успешно развија у један систем који значајно олакшава рад управљача на заштићеном подручју и свих субјеката који су у директној, или индиректној вези.

Услови рада

Јавно предузеће „Палић-Лудаш“ је управљач на пет заштићених подручја у региону Суботице, а једно од њих је и ПИО „Суботичка пешчара“. Основна делатност Предузећа је заштита природе.

Сектор заштите природе у Јавном предузећу „Палић-Лудаш“ организован је у функцији обављања управљачких послова на заштићеним подручјима. Стручна служба задужена је за планирање, програмирање, праћење стања, извештавање и стручни и организациони надзор над радом чуварске службе. Чуварска служба обавља послове чувања, праћења стања и активних мера заштите. У оквиру Стручне службе се такође обављају послови сарадње са корисницима и власницима парцела у заштићеном подручју. Обављају се и послови презентације и развоја едукативних садржаја и сарадње са локалним становништвом.

Активности на опремању Визиторског центра Лудаш у Хајдукову, који је поред пријема посетилаца и едукације и у функцији радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици одвијају се у континуитету. Процедура техничког пријема се приводи крају, како би објекат почео да функционише у потпуности.

Служба за заједничке послове Јавног предузећа „Палић-Лудаш“ (са седиштем на Палићу) обавља опште послове (менаџмент, финансије, набавке).

Тренутно је у Сектору заштите природе запослено 8 особа, од којих су 4 са ВСС – VII степен, 1 са ВСС – VI степен, 3 са ССС – IV, а 1 је НСС. Управљач задовољава све критеријуме у односу на Правилник о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Службени гласник РС“ број 85/2009) и има организовану чуварску службу.

Делатност Сектора заштите природе се финансира преко наменских средстава из буџета Града Суботице и путем конкурса за суфинансирање Покрајине и Републике. Едукативни и екотуристички програми су још у развоју.

Разлози због којих се програм и остварени резултати евентуално разликују

Годишњи програм управљања заштићеним подручјем Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ је готово у потпуности реализован, како кроз средства потраживана за реализацију Програма управљања од надлежног Министарства, тако и кроз средства која су реализована у односу на одлуку о накнадама за коришћење заштићеног подручја.

Имајући у виду да Јавно предузеће „Палић – Лудаш“ поред Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ управља са још четири заштићена подручја (око 7500 ha), постојећа кадровска структура није задовољавајућа (недовољан број стручних сарадника потребних профила, чувара са адекватном стручном спремом и тимаритеља животиња – ветеринарских техничара) и то отежава рад у сектору, односно реализацију годишњих програма управљања заштићеним подручјима. Због забране запошљавања која је на снази (Уредба), стручна служба управљача се, због одласка у пензију колегинице, своди на једног стручног сарадника и руководиоца сектора, који обављају стручне послове за свих пет заштићених подручја (три од националног значаја и два од локалног значаја) и рибарска подручја.

III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

1. Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима

1.1. Чување

1.1.1. Начин рада чуварске службе

Чување и надзор у ПИО „Суботичка пешчара“ је континуирани задатак у циљу превентивне заштите природних вредности и њихових станишта. Спроводила га је чуварска служба у сарадњи – кроз колаборативно управљање – са осталим корисницима простора (у координацији са њиховим чуварским службама) – Јавно предузеће „Војводинашуме“, Шумско газдинство Сомбор, Шумска управа Суботица.

Чувари заштићеног подручја су током године надгледли спровођење режима заштите природних вредности, намену и коришћење површина од стране свих корисника простора као и посетилаца заштићеног подручја. О свим предузетим мерама и променама насталим на подручју извештавано је континуирано кроз теренски дневник. Стручна служба је континуирано пратила стање, обавештавала је кориснике о неопходности заустављања започете активности која није у складу са мерама заштите (легитимисано је 12 лица, прегледано 4 простора, 4 возила и 1 пловило; изречена је 1 забрана радова и одузета су 2 предмета (чамац и мрежа за привредни риболов) – до 15.11.2017. године).

Настављено је са системским праћењем спровођења услова заштите природе у сарадњи са инспекцијом (праћено је и контролисано 18 решења у условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе – до 15.12.2017. године).

Рад чуварске службе је делом суфинансиран средствима Министарства пољопривреде и заштите животне средине по уговору број 401-00-666/2017-17 од 24.05.2017. (плата за једног чувара заштићеног подручја који обавља чување на свим заштићеним подручјима од националног значаја – средства су, конкретно, опредељена за бруто зараду једног чувара који је распоређен на ПИО „Суботичка пешчара“), а делом средствима града Суботице кроз реализацију Уговора о суфинансирању Годишњих програма управљања заштићеним подручјима Парк природе „Палић“ и Споменик природе „Стабла храста лужњака на Палићу“ (Уговори број: П-401-509/2017 и П-401-509/2017 од 25.04.2017. године.)

Настављено је са радом на интерактивној бази података за сва заштићена подручја којима управља ЈП „Палић – Лудаш“. Показало се да се основни циљеви успостављања базе – повећана ефикасност праћења делатности чуварске службе, као и адекватног планирања обиласка терена и извршења осталих радних задатака, успешно реализују.

Чувари на заштићеном подручју Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ – су Ото Секереш – има Јединствени регистарски број чувара 0011 (број уверења и датум издавања уверења: 152-02-305/2015-17 од 06.07.2015.) и Саша Вујић – Јединствени регистарски број чувара 0324 (број уверења и датум издавања уверења: 152-02-93/2016-17 од 08.03.2016.). Чувари имају израђене службене легитимације чувара заштићеног подручја у складу са Правилником о обрасцу службене легитимације чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014 и 97/2015). Чувар поседује службену одећу и обућу у складу са Правилником о службеној одећи

чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014 и 93/2015).

Планирана средства за бруто зараде чувара			ИЗВРШИЛАЦ ПОСЛА
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%
МЗЖС:	1.200.800,00	600.000,00	100
УПРАВЉАЧ:	300.200,00	263.149,00	

Током 2017. године, стручна служба управљача је континуирано радила на пословима управљања заштићеним подручјем кроз: израду Програма управљања за 2018. годину, извештаја о остваривању програма управљања за 2017. годину, израду пројеката мера активне заштите (ревитализација станишта кошењем и уклањањем подраста у I, II и III степену заштите) и програма динамике активности на управљању популацијама строго заштићених врста (шафрањика, модроврана, слепо куче и друге заштићене и строго заштићене врсте). Рађено је и на програму реинтродукције врсте текуница – *Citellus citellus*. На основу препоруке стручног надзора Покрајинског завода за заштиту природе, на појединим, разматраним локалитетима за реинтродукцију, после две године кошења, успостављена је испаша козама и овцама. За годину дана,

терен ће бити спреман за реинтродукцију ове строго заштићене и изузетно угрожене врсте сисара. Програм реинтродукције текунице је започео пре више од две године. Тада се, на основу података о распрострањењу ове врсте, приступило разматрању могућности реинтродукције. Иако до писаних трагова о постојању текуница на овом подручју нисмо дошли, предања и усмена сведочења, као и одговарајуће биогеографске и станишне карактеристике подручја су нам биле довољне да почнемо са реализацијом идеје. Такође, подршка Покрајинског завода за заштиту природе, кроз усмеравања и стручну помоћ, нам је представљала велику мотивацију. Првобитна идеја нам је била да на периферији града Суботице и Кањиже, ван заштићених подручја, идентификујемо локације на којима је евидентна угроженост популације текуница (локални аеродром у Бикову, уски појас уз пругу у јужном делу града – „Пачирска пруга“ и друга микростаништа на којима текуницама, због абиотичких и биотичких фактора, прети нестанак). На основу података Покрајинског завода, популација на аеродрому „Биково“, је, без обзира на изузетно мали ареал и бројне неповољне факторе – стабилна. Популација на уском појасу (отприлике 20 метара уз „Пачирску“ пругу у дужини од један километар) је врло мала, али је евидентна активност јединки. Због изградње „У – крака“ аутопута и постојећег урбанистичког плана који у том делу предвиђа већу урбанизацију, алокација ове популације би била врло значајна и према сугестијама Завода. Три године уназад управљач ПИО „Суботичка пешчара“ у континуитету ради на успостављању услова који би омогућили опстанак стабилне популације текунице. Будући да је 2000. године површина овог заштићеног подручја у великом делу преорана (пре заштите), успешним мерама ревитализације су се успоставила секундарна станишта са одговарајућим индикаторским врстама. Кошење и то најмање два до три пута годишње, је било једна од активности која је довела до садашњег повољног стања. С обзиром да кошење јесте ефикасно, али је и знатно скупље од испаше, а на основу препорука Завода и колега из Мађарске (Национални парк „Кишкуншаг“), управљач се определио за спровођење ове мере активне заштите природе. Она ће се реализовати на мањој површини у односу на површину која се коси, али ће комбиновање ове две методе у наредном периоду довести до успостављања задовољавајућег стања за успостављање популације текуница.

Успостављено је стадо коза и оваца (8 коза и 16 оваца) – реализована је испаша у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: 03-1111/2 од 17.06.2017. године.

Рад стручне службе је делом суфинансиран средствима Министарства пољопривреде и заштите животне средине по уговору број 401-00-666/2017-17 од 24.05.2017., а делом средствима града Суботице.

Планирана средства за бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада				ИЗВРШИЛАЦ ПОСЛА
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%	Стручна служба управљача
МПЗЖС:	80.000,00	80.000,00	100	
УПРАВЉАЧ:	1.059.000,00	1.026.559,32		

1.1.2. Опремљеност

Реализована је набавка резервних делова за теренских возила (чамаца, мотора, аутомобила), трошкови регистрације, атест за гас и трошкови горива за рад чуварске службе што је суфинансирано кроз Уговор са Градом Суботица – Суфинансирање годишњег програма управљања заштићеним подручјем Парк природе „Палић“ за 2017. годину (Уговор број: П-401-509/2017 од 25.04.2017. године). Управљач је реализовао набавку телекомуникационе опреме – ГПС уређаја за потребе рада чуварске и пољоочуварске службе.

Планирана средства за набавку опреме - резервних делова за теренска возила и службене одеће и обуће у складу са Правилником о службеној одећи чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014 и 93/2015) (360.000,00 динара)				ИЗВРШИЛАЦ ПОСЛА
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%	Чуварска служба управљача
МЗЖС:	0,00	0,00	100	
УПРАВЉАЧ:	360.000,00	229.786,76		

1.1.3. Обука

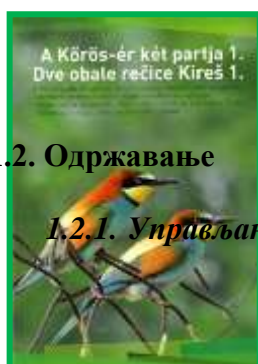
Настављена је обука чувара ради примене прописа у складу са Законом о заштити природе. Ова обука се реализује континуално. Обуку је реализовала стручна служба управљача у оквиру свог редовног посла, као и надлежна инспекција приликом редовне контроле управљача. Поред наведене сталне обуке, чуварска и стручна служба је успешно реализовала и обуку заштите на раду и противпожарну обуку, као и курс за употребу ГПС уређаја.

И током 2017. године је наша чуварска служба у више наврата учествовала у обуци и теренском раду чуварске службе Националног парка „Кишкуншаг“ (Мађарска). Теме у оквиру обуке су се делом односиле на рад на терену – вођење теренских белешки и поступање са прекршиоцима на терену и делом на ревитализацију влажних и сувих ливада са испашом стоке (воденим биволом и сивом говечетом).

Као круна обуке чуварске и стручне службе, изашла су наша заједничка издања (материјал шаљемо у прилогу), четири књижице јединственог назива „Две обале речице Киреш“ са темама:

1. Историјат сарадње управљача и Националног парка „Кишкуншаг“
2. Историјат заштите заштићеним подручјима којима управљамо и Националног парка „Кишкуншаг“
3. Приказ заштићених подручја уз границу Србије и Мађарске (односи се само на заштићена подручја којима ми управљамо, као и НП „Кишкуншаг“)
4. Екотуризам и едукација заштићених подручја којима управљамо

1.2. Одржавање

1.2.1. Управљање

Континуирано се одвијају активности на одржавању реда и чистоће на одређеним локацијама: на Тресетишту, северно језеро, акумулација Мајдан. Чуварска служба приликом редовних обилазака сакупља и односи смеће и у случају да затекне прекршиоце на терену, обавља разговор и налаже враћање у првобитно стање. Већином, затичу се само веће количине смећа, а били су уочени и остаци појединачних спаљивања смећа на неким локацијама (обала акумулације Мајдан).

Количина отпада је и даље веома велика, услед кретања и боравка миграната у заштићеним подручјима према Републици Мађарској (ПИО „Суботчка пешчара“ и СРП „Селевењске пустаре“). Због наведеног се појавила и потреба санирања штете која је настала на стаништима природних реткости услед боравка великог броја људи у дужем периоду. Штета је санирана, тачније, кошењем и спречавањем пролажења су се наведена станишта већим делом ревитализовала, уз, наравно, појачано присуство чуварске службе на терену. Такође, отпад који је сакупљан у континуитету од стране чуварске службе, допремљен је до сабирног центра који се налази на Палићу, одакле је даље преузела надлежна комунална служба.

И током 2017. године су биле организоване активности заједничког сакупљања смећа у ПИО „Суботчка пешчара“ и то са Железничким планинарским клубом „Спартак“ из Суботице.

Активности на сакупљању отпада се суфинансирају средствима субвенција Министарства, кроз уговор број: 401-00-666/2017-17 од 24.05.2017. године.

Планирана средства за управљање отпадом				ИЗВРШИЛАЦ ПОСЛА Управљач
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%	
МЗЖС:	240.000,00	240.000,00	100	
УПРАВЉАЧ:	60.000,00	48.226,00		

1.2.2. Одржавање постојећег мобилијара

Планирана поправка (замена носача, лакирање, фарбање) едукативних табли, канти и осматрачница дуж едукативних стаза је реализована. С обзиром да је прошле године већим делом све обновљено, током 2017. године је било потребе за врло мало корективних радова. Све активности су реализоване средствима управљача.

Планирана средства за одржавање постојећег мобилијара				ИЗВРШИЛАЦ ПОСЛА
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%	Управљач
МЗЖС:	0,00	0,00	100	
УПРАВЉАЧ:	50.000,00	42.500,00		

1.3. Обележавање

Током 2017. године је урађена допуна и обнова граничних стубова у заштићеном подручју у складу са Правилником о начину обележавања заштићених природних добара (Службени гласник Републике Србије, број 30/92, 24/94 и 17/96). Обновљене су и табле које указују на забрану приступа у I степен заштите - табле су обновљане више пута током године. С обзиром да је тренд уништавања информативних табли у порасту (на недељном нивоу се уништавају), управљач је приморан да израђује налепнице које се постављају на већ постојеће објекте, између осталог и због великих трошкова обнове комплетних табли. Обављена је замена оштећених и уништених стубова који дефинишу границу I степена заштите - такође, у више наврата (по основном обележавању).

Слика 4. Постављање табле забране приступа у I степену заштите

Имајући у виду велику дужину линије граница зона заштите настављено је и са постављањем стубова (обновом извађених, или уништених). Обележавање се реализује скоро у целости сваке године, с обзиром да се стубови уклањају готово дневном динамиком. Израђено је и постављено 10 табли о забрани приступа.

Обележавање заштићеног подручја је реализовано из средстава надлежног Министарства и сопствених средстава предузећа.

Планирана средства за обележавање заштићеног подручја			ИЗВРШИЛАЦ ПОСЛА
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%
МЗЖС:	120.000,00	120.000,00	100
УПРАВЉАЧ:	50.000,00	30.000,00	

1.2.3 Заснивање и успостављање базе података (катастар, ГИС и др.)

И током 2017. године је настављено са уносом података у базу која се односи на спровођење режима и мера заштите и унапређивања RangerOffice2015 (унапређени софтвер "SuPaLuSe Ranger LandCruiser 2011 MiBeSoft"). У циљу ефикаснијег праћења делатности чуварске службе као и адекватног планирања обиласка терена и извршења осталих радних задатака, наставила је са радом и база података за сва заштићена подручја којима управља ЈП „Палић-Лудаш” у виду чувања свих релевантних података (база локација, база фотографија).

База је допуњена великим бројем фотографија заштићеног подручја, ретких и угрожених врста, као и фотографијама које се односе на недозвољене активности у резервату (поднета је једна прекршајна пријава – нарушавање режима I степена заштите и једна пријава надлежној инспекцији – нарушавање режима II степена заштите). Нова ГПС - опрема, којом Управљач располаже, је повећала квалитет постојеће базе података, јер се сада, осим фотографија, запажања и других релевантних података, уносе и тачне географске координате места на коме се налази популације ретких врста, као и величина популације и њен просторни распоред. Настављена је пракса повезивања теренских белешки чувара (теренски дневник), теренске пријаве, пријаве инспекцији, фотографија недозвољене активности и тачних координата места (степен заштите) на ком се десила предметна недозвољена активност у једну целину. Показало се да то значајно повећава квалитет рада и убрзава ток процедуре. Проблем за унапређивање ове функције је, свакако, недовољан број обучених чувара одговарајуће стручне спреме, недовољног броја стручног људства за обраду ових података и недовољна фреквенција излазака на терен у функцији мониторинга.

База се показала као врло корисна, с обзиром да су сви елементи који су нам неопходни за припрему реализације одлуке о накнадама, унети. Конкретно – сви релевантни подаци који су потребни за наплату код различитих субјеката су квантификовани (електроводови, телефонска инфраструктура, водопривредни објекти, гасовод).

Настављени су информатички радови у оквиру Географско – Информационог Система (GIS). Настављено је са прикупљањем и усклађивањем потребних елемената система (рачунари, картографија, катастарски подаци и пратеће информације). Кроз сарадњу са Националним парком „Кишкунша“ чуварска и стручна служба је добила велику подршку (у смислу активности на терену и са програмима). И током 2017.

године је у Визиторском центру „Лудаш“ реализована обука од стране стручњака за ГИС из Националног парка „Кишкуншаг“. Обуци су присуствовали представници стручне и чуварске службе управљача, а она је била базирана на успостављању заједничког система мониторинга и уноса података у идентичну форму базе.

Активности су реализоване из сопствених средстава.

Планирана средства за заснивање и успостављање базе података – ГИС и друго			ИЗВРШИЛАЦ ПОСЛА
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%
МЗЖС:	0,00	0.00	100
УПРАВЉАЧ:	300.000,00	293.100,00	

2. Приоритетне мере и активности на управљању културно-историјским вредностима

- Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица води податке о непокретним културним добрима и евидентираним добрима на подручју и прописао је мере за њихову заштиту. Током 2017. године није било активности осим надзора чуварске службе, али су оне најављене за 2018. годину.

3. Управљање природним ресурсима

3.1. Мониторинг – праћење стања

И током 2017. године се у континуитету одвијао мониторинг станишта заштићених и строго заштићених врста. Предмет мониторинга у ПИО „Суботичка пешчара“ су већином птице (51 таксона) и знатно мањи број биљних таксона (7), инсеката (2 таксона), рибе (1 таксон), водоземци (4 таксона), гмизавци (1 таксон), сисара (11 таксона) - према *Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива*.

Мониторинг обавља чувар водич приликом редовних обилазака терена и стручни сарадник у сезонским периодима. Подаци се уносе у базу података. Настављено је бележење локације значајних популација ГПС уређајима.

И по овом основу је настављена сарадња са Националним парком „Кишкуншаг“ из Мађарске – радило се на униформисању система мониторинга у смислу појачаног праћења стања таксона који се у Мађарској налазе на листи Natura 2000 врста. Утврђене су значајне врсте које се налазе са обе стране границе и направљен је план и динамика праћења популација наведених врста. У Србији још увек не постоји јединствена листа Natura 2000 врста, али ми очекујемо да ће велики број врста које смо дефинисали ући на будућу листу. У случају да, ипак, неке врсте не уђу – свакако ћемо имати податке о врстама које се налазе на листи заштићених и строго заштићених врста – *Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива*.

Настављено је праћење станишта строго заштићених врста у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе. Настављено је праћење распрострањења неких инвазивних врста биљака (*Acer negundo*, *Ailanthus altissima*, *Ambrosia*

artemisifolia, *Asclepias syriaca*, *Celtis occidentalis*, *Fraxinus pennsylvanica*, *Gleditsia triacanthos*, *Robinia pseudoacacia*), као и тренд распрострањења у односу на спровођење мера активне заштите природе.

Рбр.	Назив	Народни назив (српски)	IUCN
1	<i>Centaurea sadlerana</i>	зечина, козја брада, седлеров различак	
2	<i>Astragalus dasyanthus</i>	вунасти козинац	
3	<i>Cirsium brachycephalum</i>	краткоглавичаста паламида	Least Concern - LC
4	<i>Colchicum arenarium</i>	мрзовац пешћарски	Least Concern - LC
5	<i>Dianthus diutinus</i>	пешчарски каранфил	Endangered B1 - EN
6	<i>Iris arenaria</i>	пешчарска перуника	
7	<i>Plantago schwarzenbergiana</i>	Шварценбергова боквица	
Insecta			
1	<i>Lycaena dispar rutila</i>		
2	<i>Maculinea (Phengaris) teleius</i>	мочварни мравник	Near Threatened - NT
Иhtiофауна			
1	<i>Misgurnus fossilis</i>	чиков	Least Concern - LC
Ватраhофауна			
1	<i>Hyla arborea</i>	гаталинка	Least Concern - LC
2	<i>Pelobates fuscus</i>	жаба чешњача	Least Concern - LC
3	<i>Rana dalmatina</i>	шумска жаба	Least Concern - LC
4	<i>Triturus dobrogicus</i>	подунавски мрмољак	Near Threatened - NT
Herpetофауна			
1	<i>Emys orbicularis</i>	барска корњача	Lower Risk/near threatened - LR/NT
Ornitофауна			
1	<i>Acrocephalus paludicola</i>	источни трстењак	Vulnerable A2c - V
2	<i>Alauda arvensis</i>	пољска шева	Least Concern - LC
3	<i>Alcedo atthis</i>	водомар	Least Concern - LC
4	<i>Anas (Spatula) querquedula</i>	грогововац	Least Concern - LC
5	<i>Anthus campestris</i>	степска трептељка	Least Concern - LC
6	<i>Ardea purpurea</i>	црвена чапља	Least Concern - LC
7	<i>Ardeola ralloides</i>	жута чапља	Least Concern - LC
8	<i>Athene noctua</i>	кукумавка	Least Concern - LC
9	<i>Aythya ferina</i>	риђоглава патка	Least Concern - LC
10	<i>Aythya nyroca</i>	патка њорка	Near Threatened - NT
11	<i>Botaurus stellaris</i>	водени бик	Least Concern - LC
12	<i>Caprimulgus europaeus</i>	легањ	Least Concern - LC
13	<i>Carduelis cannabina</i>	конопљарка	Least Concern - LC
14	<i>Chlidonias hybrida</i>	белобрка чигра	Least Concern - LC
15	<i>Chlidonias niger</i>	црна чигра	Least Concern - LC
16	<i>Ciconia ciconia</i>	бела рода	Least Concern - LC

17	<i>Circus aeruginosus</i>	еја мочварица	Least Concern - LC
18	<i>Circus pygargus</i>	еја ливадарка	Least Concern - LC
19	<i>Coracias garrulus</i>	модроврана - златоврана	Near Threatened - NT
20	<i>Coturnix coturnix</i>	препелица	Least Concern - LC
21	<i>Crex crex</i>	прдавац	Least Concern - LC
22	<i>Falco tinnunculus</i>	ветрушка	Least Concern - LC
23	<i>Galerida cristata</i>	ћубаста шева	Least Concern - LC
24	<i>Gallinago gallinago</i>	барска шљука	Least Concern - LC
25	<i>Haliaeetus albicilla</i>	белорепан	Least Concern - LC
26	<i>Hippolais pallida</i>	сиви вољић	Least Concern - LC
27	<i>Hirundo rustica</i>	сеоска ластва	Least Concern - LC
28	<i>Ixobrychus minutus</i>	чапљица	Least Concern - LC
29	<i>Jynx torquilla</i>	вијоглава	Least Concern - LC
30	<i>Lanius collurio</i>	руси сврачак	Least Concern - LC
31	<i>Lanius minor</i>	сиви сврачак	Least Concern - LC
32	<i>Limosa limosa</i>	муљача	Near Threatened - NT
33	<i>Lullula arborea</i>	шумска шева	Least Concern - LC
34	<i>Merops apiaster</i>	пчеларица	Least Concern - LC
35	<i>Miliaria calandra</i>	велика стрнадица	Least Concern - LC
36	<i>Muscicapa striata</i>	сива мухарица	Least Concern - LC
37	<i>Nycticorax nycticorax</i>	гак	Least Concern - LC
38	<i>Oenanthe oenanthe</i>	обична белогуза	Least Concern - LC
39	<i>Otus scops</i>	ћук	Least Concern - LC
40	<i>Parus cristatus</i>	ћубаста сеница	Least Concern - LC
41	<i>Perdix perdix</i>	јаребица	Least Concern - LC
42	<i>Pernis apivorus</i>	осичар	Least Concern - LC
43	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	обична црвенперка	Least Concern - LC
44	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	шумски звиждак	Least Concern - LC
45	<i>Picus viridis</i>	зелена жуна	Least Concern - LC
46	<i>Riparia riparia</i>	брегуница	Least Concern - LC
47	<i>Streptopelia turtur</i>	грлица	Least Concern - LC
48	<i>Tringa totanus</i>	црвеноноги спрудник	Least Concern - LC
49	<i>Tyto alba</i>	кукувија	Least Concern - LC
50	<i>Upupa epops</i>	пупавац	Least Concern - LC
51	<i>Vanellus vanellus</i>	вивак	Least Concern - LC
Teriofauna			
1	<i>Apodemus agrarius</i>	пругасти миш	Least Concern - LC
2	<i>Cricetus cricetus</i>	хрчак	Least Concern - LC
3	<i>Erinaceus europaeus</i>	јеж	Least Concern - LC
4	<i>Felis silvestris</i>	дивља мачка	Least Concern - LC
5	<i>Lutra lutra</i>	видра	Near Threatened - NT
6	<i>Microtus arvalis</i>	волухарица	Least Concern - LC
7	<i>Muscardinus avellanarius</i>	пух лешникар	Least Concern - LC

8	<i>Mustela eversmanii</i>	степски твор	Least Concern - LC
9	<i>Mustela putorius</i>	мрки твор	Least Concern - LC
10	<i>Nannospalax leucodon</i>	слепо куче	Data Deficient - DD
11	<i>Plecotus austriacus</i>	љиљак	Least Concern - LC

Настављене су активности на локалитету за хранилиште птица грабљивица. Од успостављања хранилишта и изградње осматрачнице, прате се заштићене и строго заштићене врсте птица.

Активности су финансиране из сопствених ресурса.

Настављена су еволуциона истраживања пешчарске перунике (*Iris humilis*), која реализује Институт за биолошка истраживања „Синиша Станковић“ – истраживач Ставан Аврамов – уз Дозволу надлежног министарства број: 353-01-2666/2016-17 од 03.03.2017. године – дозвола за сакупљање строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака и животиња у научноистраживачке сврхе. Управљач је издао сагласност на наведене активности (Сагласност број: 238/2017 од 20.03.2017.), а истраживања на терену су реализована у пратњи чуварске службе управљача. С обзиром да је за истраживача био значајан плод наведених биљака, узорци нису могли да буду узети, пошто ове године јединке нису плононосиле.

Настављена су истраживања на распрострањењу врсте *Phengaris teleius* и на подручју ПИО „Суботичка пешчара“ у оквиру израде докторске дисертације на студијама биологије у Крагујевцу Милоша Поповића, чији део су и подаци из мониторинга. И ове године је са истраживачем разговарано о могућој организацији стручне конференције о влажним ливадама и заштићеним врстама везаним за њих, у склопу Natura 2000. Активности су се реализовале у складу са Дозволом надлежног министарства број 353-01-2666/2016-17 од 03.03.2017.

На основу извештаја који нам је достављен, основни резултати истраживања наведеног таксона показују да је суштински проблем за наведени таксон – убрзано нестајање и непостојање одговарајућих станишта. Врста је идентификована на четири наша заштићена подручја и то на локалитетима где се појављује одговарајућа биљка хранитељка. Циклус овог лептира је веома сложен и, изостанком само једне карике, неће се десити репродукција и лептир ће нестати са предметног локалитета. Локалитети на којима се појављује лептир су мали, просторно изоловани и одржавају се на различите начине. Често се деси да је кошење ливада у различитом периоду, да је део популације ван заштићеног подручја и да се на тим површинама током кошења не остављају шавови, као и да се кошење реализује у периоду када биљка хранитељка још није завршила свој циклус. Све наведено неповољно делује на ову фрагилну врсту и у случају да се површине где је идентификована ова врста не обједине и не одржавају на исти начин, велика је вероватноћа да новооткривена врста за Србију врло брзо нестати са нашег подручја. Истраживачи су током летњег периода обишли и терене у суседној Мађарској, такође, заштићено подручје и установили присуство поменутог таксона.

Препоруке истраживача управљачу су да обавља едукацију локалног становништва, да покуша да обједини ареал врсте, у смислу власничке структуре, да се остављају шавови од најмање метар непокошене траве, а негде и у појасу од десет метара.

Реализован је мониторинг (апсолутно пребројавање) јединки шафрањике (*Bulbocodium versicolor*) на свим до сада евидентираним локалитетима. Идентификовано је преко 70.000 јединки у цвету, што је знатно више у односу на период пре спровођења мера активне заштите природе, када је идентификовано нулто стање.

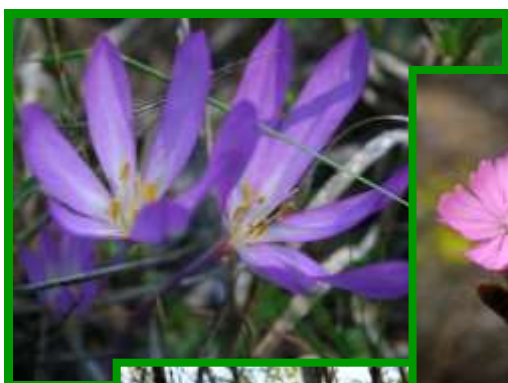

У сарадњи са стручњацима Националног парка „Кишкуншаг“ и Мађарске академије наука, идентификоване су све постојеће хумке слепог кучета (*Nannospalax (leucodon) montanosyrmiensis*) – и 2017. године је рађено апсолутно пребројавање у прлоће и јесен. Установљено је да на подручју Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ постоји преко 150 хумки пречника већег од један метар и преко 630 хумки пречника мањег од метар. Установљено је да се на неким локацијама популација померила за 5 – 10 метара, али да је и даље активна.

Током године су идентификована нова налазишта више биљних и животињских врста, о чему је обавештен надлежни Завод о заштити природе – достављене су тачне локације, ареали распрострањења популације, фотографије и број јединки.

Од значајних података мониторинга – праћења стања, можемо навести и идентификацију активног гнезда белорепана (*Haliaeetus albicilla*), где је усановљено да је гнезђење започело, али се није успешно реализовало до краја. Такође, на једној локацији овог заштићеног подручја, је идентификовано гнездо осичара (*Pernis apivorus*).

3.2. Реинтродукција и реколонизација

Настављене су активности на програму „Активна заштита модровране постављањем гнездилушних дупљи у Војводини” - током године нису постављене нове вештачке дупље, али су евидентирани гнездећи парови модровране на заштићеном подручју – три пара у природним дупљама и три пара у вештачким дупљама. Занимљиво је да је у једној вештачкој дупљи и 2017. године идентификовано гнезђење ћука (*Otus scops*). Током године је израђено укупно 30 вештачких дупљи за модровране. Пројекат се такође ради у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Рипагиа” из Суботице који ове активности финансирају кроз своје пројекте. Управљач учествује кроз надзор чуварске службе и пратњи на терену и кроз надзор активности од стране стручне службе.

Настављене су и активности на уређењу и повећању функционалности локалитета за хранилиште птица грабљивица, у циљу њихове додатне прехране и накнадне реинтродукције на ове терене. Кроз сарадњу са Удружењем љубитеља природе „Рипагиа“, осматрачница је обновљена, боље изолована и уграђено је грејно

тело и мобилни тоалет. Активности су реализоване у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број 03 – 2158/2 од 05.10.2016. године. Од успостављања хранилишта и изградње осматрачнице, прате се заштићене и строго заштићене врсте птица – јастреб (*Accipiter gentilis*), орао белорепан (*Haliaeetus albicilla*), мишар (*Buteo buteo*), гаћасти мишар (*Buteo lagopus*), гавран (*Corvus cornix*), сврака (*Pica pica*), сива врана (*Corvus corone cornix*), а од сисара – дивља мачка (*Felis silvestris*), шакал (*Canis aureus*), лисица (*Vulpes vulpes*). Због близине коридора, примећен је орао крсташ (*Aquila heliaca*) и пољска еја (*Circus cyaneus*). Током 2017. године евидентирано је присуство и црног орла (*Aquila clanga*).

Активности су се финансирале већем делом из сопствених средстава Удружења, а малом делом и сопствених ресурса управљача.

Рађен је и мониторинг гнездећих парова шумске сове, у претходних година постављеним дупљама за шумске сове (*Strix aluco*). Излегли младунци су маркирани вештачким прстеновима.

Током пролећа 2017. године, Удружење грађана „Концепт Екологија – Енергија – Економија“ је са ученицима средњих школа из Суботице реализовало пројекат под називом: „Откривање природних лепота Суботичке Пешчаре“. Основни циљ пројекта је био заштита животне средине и подизање свести младих о значају заштите природних лепота кроз следеће активности:

- Едукација младих о заштити природе и негативном утицају убрзаних климатских промена
- Промоција лепота и значаја заштићеног подручја и његова боља валоризација
- Развијање еко - туристичке понуде региона (постављањем дупљи и хранилица за птице привлачимо посматраче птица из целог света)
- Израђивање и постављење шест кућица (гнездилишних дупљи) и две хранилице за птице, помаже се преживљавање птица и потенцијално повећање њихове бројности, што значајно доприноси повећању биодиверзитета

Учесници пројекта су, уз подршку управљача, израдили шест гнездилишних дупљи за шумску сову, које ће бити постављене у оквиру истог пројекта.

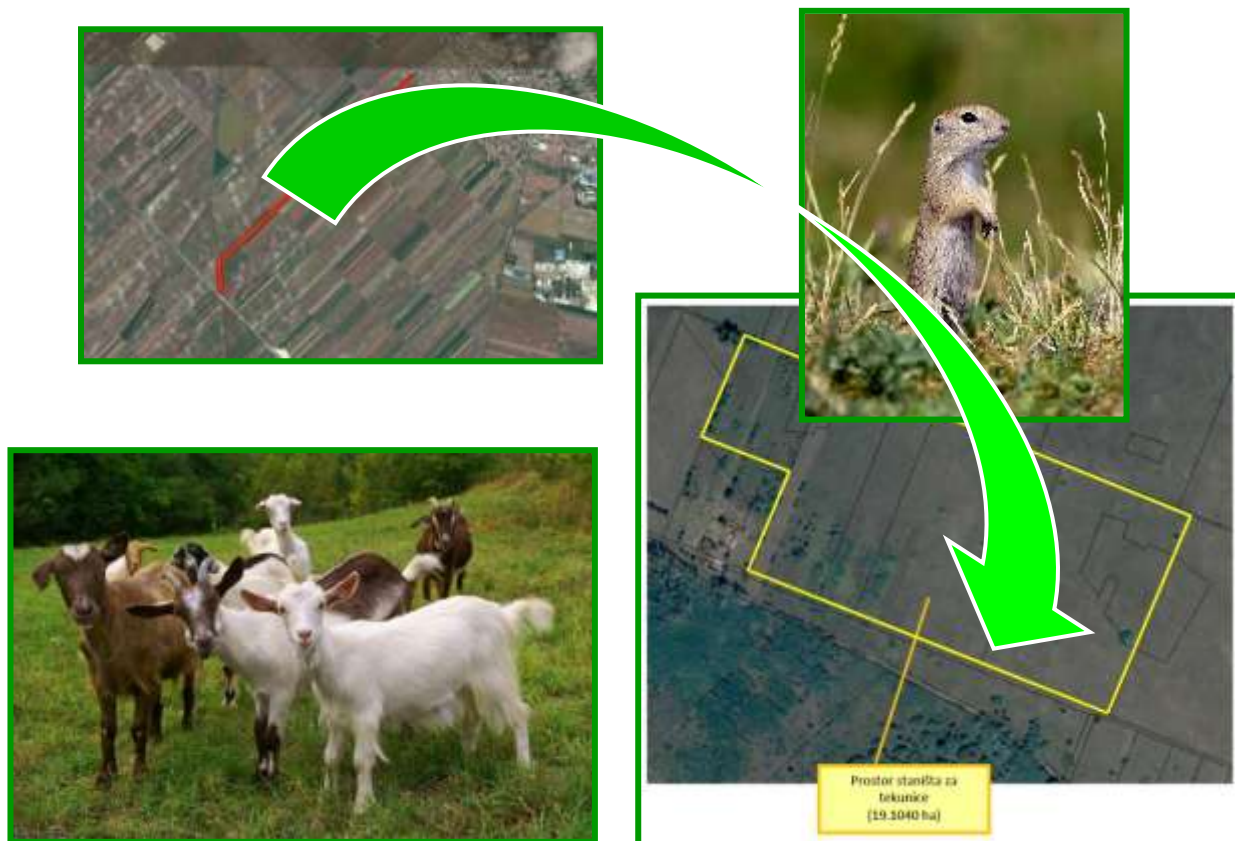
Током 2017. године су настављене започете активности на реализацији пројекта *Праћење стања популација строго заштићених врста – станишта за потенцијалну реинтродукцију врсте *Spermophilus citellus* (текуница)*. Писани трагови о присуству наведене врсте на подручју ПИО „Суботичка пешчара“ у прошлости - не постоје, него су информације о некадашњим локалитетима добијене од локалног становништва, које се на овом терену бави пољопривредом. У протекле три године идентификована су потенцијална станишта и обављен је стручни надзор од стране Покрајинског завода за заштиту природе. Предложени су локалитети на којима би, уз одржавање континуираним кошењем и испашом оваца, за две године могла да се успоставе одговарајућа станишта и услови за живот и успостављање стабилне популације текуница (карта и списак катастарских парцела у наставку текста). Управљач је наставио са кошењем на предвиђеним локалитетима, а започета је и испаша козама и овцама у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе за спровођење мера активне заштите природе – испашом - (решење број: 03-1111/2 од 17.06.2016. године). Кошење се реализовало у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе за спровођење мера активне заштите природе кошењем број: 3-1367/2 од 11.08.2017.

У другој половини године су реализоване активности успостављања стада од 40 оваца и 10 коза. Започета је испаша на локалитетима где је ревитализација у току, конкретно, на местима где је пре више година уклоњен подраст багрема и других инвазивних алохтоних врста дрвећа (локалитет Крчевине), као и на предвиђеном локалитету за реинтродукцију текуница. Надстрешница је монтажно – демонтажног

типа, а користи се у циљу заштите од временских непогода, као и појења и додатне исхране стоке (по потреби).

Средства за набавку стада су добијена кроз Годишњи програм управљања – субвенције надлежног Министарства (Уговор број: 401-00-666/2017-17 од 24.05.2017. године).

Управљач у континуитету ради мониторинг вештачког гнезда за птице грабљивице – конкретно орлове (белорепан - *Haliaeetus albicilla* и крсташ - *Aquila heliaca*), које је поста вљено на локалитетима у II степену заштите.

3.3. Рекултивација

До сада на подручју није било активне рекултивације.

Настављена је израда Програма коришћења тршћака, у ком би били обрађени и поједини локалитети овог заштићеног подручја је и даље у изради. За друга заштићена подручја којима управљамо су исходовани услови заштите природе (Решење број 03-93/3 од 06.03.2015.). Услови заштите природе предвиђају израду комплексног програма коришћења тршћака у СРП „Лудашко језеро“, СРП „Селевењске пустаре“ и ПП „Палић“ за период 2015-2019. Условима је предвиђено, поред осталих, снимање стања тршћака (и акватичних и копнених), одређивање микростаништа природних реткости унутар тих тршћака, комуникација са члановима локалне заједнице и сл., и због тога израда поменутог програма још није стигла до краја. Пре почетка израде Програма управљања тршћацима за цео регион, неопходно је да се на нивоу Града регулише ниво подземних вода и програм управљања водама у целом региону, како би се јасно дефинисале површине на којима су, у еколошком смислу, потребни тршћаци, као

тампон појас, а где их треба уклањати због ширења на влажне ливаде, кроз програм ревитализације влажних ливада. Стручна служба управљача је у више наврата учествовала на састанцима са надлежним Заводом за заштиту природе, а у циљу решавања ове проблематике.

Управљач је у новембру 2017. године код Градске управе Суботица иницирао формирање радне групе која би се бавила ревизијом постојеће водопривредне документације (ревизија правилника о водним режимима језера Палић, Лудаш и Крвавог језера), а у циљу доношења концепције одржавања и управљања режимом вода на сливном подручју језера Палић и Лудаш и целе Суботичке пешчаре. Одлуку да се обрати Градској управи, управљач је донео након низа неуспешних покушаја сарадње са надлежним водопривредним предузећем – Јавно водопривредно предузеће „Воде Војводине“, које је у складу са чланом 23. Закона о водама („Сл. гласник РС бр. 30/10 и 93/12), надлежно за управљање водним објектима на овом подручју. Високе вештачки одржаване водостаје, који су у претходним периодима били у функцији узгоја рибе, је потребно ускладити са новим функцијама појединих делова језера (пречишћавање воде, рекреација, заштита природе) и са потребама формирања појасева приобалне вегетације – тршњака и друге емерзне, субмерзне и флотантне вегетације. Указано је и да је водни режим на свим нашим заштићеним подручјима неповратно измењен још у 19. и 20. веку, а доношењем аката о заштити намера је била конзервирање, тачније, очување екосистема влажних станишта пешчарског и степског простора са високим предеоним и специјским диверзитетом. Предуслов за наведено је, свакако, добро управљање водним режимом на предметном подручју, сарадња са управљачем и надлежним заводом за заштиту природе у циљу доношења компромисних решења, што до сада није била пракса. Неконтролисано и са заштитом природе неусклађено управљање водама представља велики притисак на главне вредности због којих су наша подручја проглашена заштићеним.

Планирана средства за рекултивацију				ИЗВРШИЛАЦ ПОСЛА
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%	Управљач
МПЗЖС:	0,00	0,00	0	
УПРАВЉАЧ:	50.000,00	0,00		

3.4. Ревитализација и мере активне заштите природе

Ревитализација се одвија на локалитетима станишта шафрањике (Крчевине – 11,5 ha). Реализује се спровођењем мера активне заштите крчењем дрвенастог подраста. Мере спроводи највећим делом чуварска служба, а мањим делом се реализују у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia“. Модел сарадње са локалним становништвом се показао као изузетно добар, чиме се уводио и модел одрживог коришћења осетљивих станишта, међутим, предузеће не може да склапа споразуме/уговоре са приватним лицима, већ само са правним лицима.

У циљу ревитализације се реализује активност кошења на локалитетима код Крста, испод Јасеновачке шуме (код Карауле) и код школе - јужно од шпаргле. Овом мером је одржавано станиште са изворном травном вегетацијом (33,26 ha). Активност спроводи чуварска служба управљача у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе за спровођење мера активне заштите

природе кошењем број: 3-1367/2 од 11.08.2017. Током 2017. године, кошење и уклањање подраста је реализовано и у оквиру две смене Међународног волонтерског радног кампа, у организацији Младих истраживача Србије – Волонтерског сервиса Србије и управљача, у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: 03-1492/2 од 28.06.2017. године. Циљ ових активности је успоравање сукцесије екосистема чишћењем појединих локалитета (кошење, уклањање младица дрвенастих биљака, одношење биомасе), на којима је опстанак природних реткости (строго заштићених и заштићених врста) и станишта угрожено, услед неповољних промена које доводе до сукцесије екосистема, или ширењем инвазивних алохтоних врста.

Реализовано је и кошење деградираних травних површина на којима се шире инвазивне врсте на локалитету код Карауле (22,5 ha).

Континуираном ревитализацијом ливадских површина у I степену (локалитети у долини речице Киреш дуж границе са Мађарском), спроводе се мере одржавања ливада са контролисаним кошењем и испашом као активном мером заштите на око 200 ha. Чуварска и стручна служба управљача организују ове послове. Активност је реализована у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (решење број: 03-1709/2 од 15.07.2017.), Мишљењем Покрајинског завода за заштиту природе 03-1106/2 од 17.05.2017. и Сагласношћу надлежног Министарства (број: 353-02-1319/2017-17 од:14.08.2017.)

Настављене су активности на Хранилишту за птице грабљивице - локалитет у II степену заштите - активности су усклађене са режимима заштите. Хранилиште - осматрачница - је изграђено у октобру 2012. године, а први животињски отпад кланица и фарме је изнет 5. новембра исте године (храна пролази ветеринарску контролу и одобрење за изношење - све се одвија у складу са Решењем Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде број 323-02-01435/2013-05). Доношење хране обављају чувари на заштићеном подручју, а динамика износа је на седам дана у периоду октобар-април. Чуварска служба такође одржава површину хранилишта (организација кошења и односа биомасе) као и објекат осматрачнице. Храна се износи недељном динамиком у периоду од краја октобра текуће, до краја марта наредне године.

Појава великог броја грабљивица на хранилишту је омогућила и маркирање птица у складу са дозволом Министарства пољопривреде и заштите животне средине број 353-01-2671/2016-17 од 06.03.2017. године). Маркирано је 7 јединки мишара (*Buteo buteo*).

Активности су се финансирале из сопствених ресурса.

У делу који се односи на реинтродукцију и реколонизацију је описан пројекат који се односи на *Праћење стања популација строго заштићених врста – станишта за потенцијалну реинтродукцију врсте Spermophilus citellus (текуница)*. Кроз пројекат су реализоване активности на праћењу и унапређењу стања заштићеног подручја – конкретно, ревитализација и мере активне заштите природе. Управљач је започео кошење и испашу на предвиђеним локалитетима, у складу са решењима о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе за спровођење мера активне заштите природе кошењем број: 3-1367/2 од 11.08.2017. и испашом - (решење број: 03-1111/2 од 17.06.2016. године).

Средства су добијена кроз Годишњи програм управљања – субвенције надлежног Министарства (Уговор број: 401-00-666/2017-17 од 24.05.2017. године, а део кроз Годишњи програм управљања СРП „Селевењске пустаре“ по уговору број: 401-00-666/2017-17 од 24.05.2017.) – за набавку стада коза и оваца.

Праћење и унапређење заштићеног подручја – ревитализација и мере активне заштите природе				ИЗВРШИЛАЦ ПОСЛА
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%	Управљач
МПЗЖС:	625.000,00	625.000,00	100	
УПРАВЉАЧ:	125.000,00	125.600,00		

3.5. Пројекти и програми у области шумарства

Надзирање активности у шуми и сарадња на одржавању реда са Шумском управом Суботица – Шумско газдинство Сомбор – ЈП Војводинашуме, је била константна са и даље постојећим проблемима око одлагања отпада од стране локалног

становништва и стварања илегалних депонија, као и са противзаконитом сечом и крађом дрвета које се депонује на локацијама која су станишта заштићених и строго заштићених таксона биљака, животиња и гљива.

Чувар заштићеног подручја је током редовних планских активности Шумске управе „Суботица“ указивао на станишта заштићених/строго заштићених врста на површинама у III степену заштите, како се током радова у шуми не би оштетили примерци и популације – биљне врсте и гнезда (кошење и тањирање пруга и просека, подизање засада са храном за дивљач на чистинама, сеча).

И током 2017. године, управљач је, у циљу активне заштите пешчарских станишта биљних врста на чистинама унутар шуме, организовао активности чишћења и сакупљања грања и чишћења подраста на одређеним површинама у сарадњи са локалним становништвом.

3.6. Пројекти и програми у области ловства

Заштићено подручје обухвата већи део ловишта „Суботичке шуме“ којим газдује Шумско газдинство „Сомбор“, Шумска управа „Суботица“ на основу годишњих Плана који су у складу са Ловном основом ловишта „Суботичке шуме“ за период 2007—2017. године.

Чуварска служба је сарађивала са ловочуварском службом у надзору подручја. Контрола криволова и помоћ у хватању починиоца.

Све активности су се одвијале кроз комуникацију и сарадњу са заинтересованим субјектима - Шумска управа, ловачка удружења и други.

3.7. Пројекти и програми у области рибарства

На основу законских обавеза (Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда „Сл. гласник РС“, бр. 128/14) ЈП „Палић-Лудаш је доставио Покрајинском заводу за заштиту природе на мишљење предлог за утврђивање рибарских подручја у оквиру заштићених подручја на којима се управља.

У оквиру Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ евидентирани су следеће водене површине, и предложене као делови будућег рибарског подручја:

- Мајдан песка - „Мајдан“ – II степен заштите,
- Тресетно језеро у I степену заштите,
- Тресетно језеро у II степену заштите,
- Водено окно 1 – I степену заштите,
- Водено окно 2 – делом у I делом у II степену заштите.

Завод је у свом мишљењу (број 03-2157/2 од 26.10.2016.) навео да Водено окно 1 (у I степену заштите), Водено окно 2 (делом у I делом у II степену заштите) и „Мајдан“ не представљају погодна станишта за останак рибљих врста, и да у смислу члана 2, став 1, тачка 28 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Сл. гласник РС“, бр. 128/14) не могу се сматрати риболовним водама. Имајући у виду горе наведене, а на основу прописаних мера заштите из Уредбе о заштити Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ („Сл. гласник РС“, бр. 127/03 и 113/04), Покрајински завод за заштиту природе сматра да на овим воденим стаништима не треба проглашавати рибарско подручје.

На основу члана Уредбе у режиму I степена заштите забрањује се коришћење природних богатстава и други облици коришћења простора и активности осим научних истраживања и контролисане едукације. Стога на Тресетном језеру у режиму заштите I степена није могуће прогласити рибарско подручје.

На подручју под режимом заштите II степена члан 5, став 2, тачка 16 Уредбе забрањује приступ посетиоцима, осим под посебним условима (просторно и временски ограничено). Тресетно језеро у II степену заштите представља станиште строго заштићених врста биљака и животиња типичних за тресетно земљиште и барске екосистеме. На подручју овог језера могуће је прогласити рибарско подручје, међутим коришћење тог рибарског подручја треба да иде у правцу заштите аутохтоних врста риба и примена мера за унапређење њихових популација.

На основу горе наведене, ЈП „Палић-Лудаш“ ће наставити процедуру проглашења рибарског подручја у оквиру ПИО „Суботичка пешчара“ са тражењем посебних услова за коришћење Тресетног језера у II степену заштите.

Јавно предузеће „Палић – Лудаш“ располаже службом чувара заштићеног подручја на заштићеним подручјима, која обавља послове надзора и чувања рибљег фонда на територији овог заштићеног подручја.

Планирана средства за израду пројеката и програма у области рибарства				ИЗВРШИЛАЦ ПОСЛА
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%	Управљач
МПЗЖС:	0,00	0,00	0	
УПРАВЉАЧ:	150.000,00	0,00		

3.8. Пројекти и програми у области пољопривреде

Део ПИО „Суботичка пешчара“ чини пољопривредно земљиште и велики део ових површина је у државном власништву. Део ових површина је био предмет издавања у закуп - (делови у II и III степену заштите). Стручна служба управљача је и почетком 2017. године доставила Комисији за израду Програма уређења пољопривредног земљишта града Суботице податке у вези са површинама које се налазе на заштићеном подручју, у циљу изузимања. Следећи корак је да Комисија достави податке надлежном Министарству и да се нађе начин да управљач правно - формално може да постане корисник површина које су у програму лицитације пољопривредног земљишта и то на површинама на којима се реализују пројекти ревитализације. Управљач и даље нема сазнања да ли је Градска управа ступила у контакт са надлежним министарством у циљу решавања наведене проблематике. Једино сазнање којим управљач располаже да је на нивоу Града Суботице донет Програм заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији Града Суботице за 2017. годину (Службени лист Града Суботице број 24/2017).

Ове активности су се финансирале кроз уговор са Градом Суботица – уговор број: уговор број П-320-100/2017 од 13.10.2017. године.

3.9. Пројекти и програми у области управљања водама

Уредбом о заштити је ограничено коришћење водног ресурса на подручју ПИО „Суботичка пешчара“ јер се режимима забрањује одвођење или превођење вода водотока Киреша, прокопавање канала и изградња заливних система, извођење радова и активности које би нарушиле геоморфолошку одлике подручја, изградња грађевинских објеката.

Као и претходних година и ове, 2017. године, посебне активности у планском периоду су биле: надзор над усклађеним коришћењем простора ПИО „Суботичка пешчара“, спречавање радова којима се нарушава прописани режим заштите водног ресурса.

ЈП „Палић-Лудаш“ је успешно аплицирао на IPA конкурс и у октбру 2017. године је отпочео припремне активности на реализацији IPA пројекта (HUSRB/1602) под називом: „Sustainable wetland management of the transboundary Palic-Ludas catchment area“ (Одрживо управљање влажним стаништима прекограничног водозахвата језера Палић и Лудаш), где је управљач укључен као партнер, а главни партнер у Србији је Грађевински факултет у Суботици, Универзитета у Новом Саду. Са мађарске стране је партнер „Eötvös József“ Факултет у Баји, Универзитета у Сегедину. Пројекат се бави истраживањем водозахвата на целом сливном подручју и на свим заштићеним подручјима. Поред мониторинга вода, радиће се и мониторинг индикаторских група живих организама (макрофитска вегетација, фито - и зоопланктон, инсекатске групе, пауци, рибе, водоземци, гмизавци, птице и сисари). Циљ истраживања је да се на бази података који се добију током истраживања, израде Препоруке за управљање воденим стаништима на целом сливном подручју.

Реализоване су активности везане за избор локација за истраживање, израђен је предлог методологије мониторинга и изабрани су спољни стручни сарадници који ће радити на имплементацији теренских истраживања у оквиру пројекта.

IV ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

Управљач је и током 2017. године наставио да пружа логистичку помоћ Покрајинском заводу за заштиту природе приликом флористичких истраживања и мониторинга строго заштићених врста: шафрањика (*Bulbocodium versicolor*), пешчарски каранфил (*Dianthus diutinus*), дивљи каранфил (*Dianthus pontederiae*), мрзовац (*Colchicum arenarium*), пешчарска перуника (*Iris arenaria* sin. *humilis*) и слепо куче (*Spalax leucodon*).

И ове, 2017. године, у Визиторском центру на Лудашу је одржано више десетина предавања која су била делом, или у потпуности у вези са ПИО „Суботичка пешчара“. Током истраживачких – еко кампова који се реализују у СРП „Лудашко језеро“, учесници кампова и истраживачи су обављали своја истраживања и на овом заштићеном подручју.

Научно – истраживачки дани – НИДСБЕ „Јосиф Панчић“ – пролећни аспект истраживања:

Прва смена пролећног истраживања је трајала од 12. до 16. маја 2017. године са 3 учесника. Одржана су истраживања биодиверзитета на заштићеним подручјима СРП „Лудашко језеро“, СРП „Селевењске пустаре“ и ПИО „Суботичка пешчара“. Акцент је био на истраживању пролећног аспекта инсекатских заједница.

Фауна стеница (Heteroptera)

Током 2017. године настављено је истраживање фауне стеница Суботичких језера и пустара, а акценат је био на утврђивању састава заједница у ПИО „Суботичка пешчара“. Суботичка пешчара је претходних година посећивана углавном у летњем периоду, а овогодишња истраживања имала су за циљ попис пролећне фауне. Поред Суботичке пешчаре, током маја и августа месеца, стенице су узорковане и на локацијама које се налазе у саставу СРП „Лудашко језеро“ и СРП „Селевењске пустаре“.

Листа врста стеница које су забележене током 2017. године на горепоменутом заштићеним добрима је дата у Табели 2. Регистровано је укупно **83 врсте** терестричних стеница из 13 породица. Важно је поменути да се на листи срећу и врсте које се **први пут бележе у фауни Србије** (*Dictyla nassata*), као и неколико њих које су релативно ретке код нас (*Brachycoleus pilicornis*, *Ochetostethus opacus*, *Menaccarus arenicola*), а присутне су на Суботичкој пешчари. Врста *Dictyla nassata* је медитеранског распрострањења мада се повремено среће и на изразито сувим пешчарским и степским стаништима Источне Европе и Централне Азије. Врсте *Brachycoleus pilicornis*, *Ochetostethus opacus* и *Menaccarus arenicola* су карактеристични представници пешчарске фауне, претходно регистроване у Србији на Делиблатској и Рамско-голубачкој пешчари.

Породица	Врста	СЕЛ	СУБ	ЛУД	
Tingidae	<i>Agramma (Agramma) atricapillum</i> (Spinola, 1837)	1		1	
	<i>Agramma (Agramma) confusum</i> (Puton, 1879)			1	
	<i>Catoplatus carthusianus</i> (Goeze, 1778)	1	1		
	<i>Corythucha arcuata</i> (Say, 1832)		1		
	<i>Dictyla nassata</i> (Puton, 1874)		1		
	<i>Lasiacantha capucina</i> (Germar, 1837)	1	1		
	<i>Oncochila scapularis</i> (Fieber, 1844)	1	1		
	<i>Oncochila simplex</i> (Herrich-Schäffer, 1830)	1			
Miridae	<i>Acetropis (Acetropis) carinata</i> (Herrich-Schäffer, 1841)		1		
	<i>Amblytylus nasutus</i> (Kirschbaum, 1856)		1		
	<i>Brachycoleus pilicornis</i> (Panzer, 1805)		1		
	<i>Capsus ater</i> (Linnaeus, 1758)	1			
	<i>Chlamydatus (Euattus) pullus</i> (Reuter, 1870)		1		
	<i>Deraeocoris (Camptobrochis) serenus</i> (Douglas & Scott, 1868)			1	
	<i>Europiella albipennis</i> (Fallen, 1829)			1	
	<i>Leptopterna ferrugata</i> (Fallen, 1807)			1	
	<i>Macrotylus (Macrotylus) herrichi</i> (Reuter, 1873)	1			
	<i>Orthocephalus saltator</i> (Hahn, 1835)			1	
	<i>Orthocephalus vittipennis</i> (Herrich-Schäffer, 1835)			1	

	<i>Polymerus (Poeciloscytus) brevicornis</i> (Reuter, 1879)	1	1	
	<i>Polymerus (Poeciloscytus) unifasciatus</i> (Fabricius, 1794)	1		
	<i>Polymerus (Poeciloscytus) vulneratus</i> (Panzer, 1806)		1	
	<i>Stenodema (Brachystira) calcarata</i> (Fallen, 1807)	1		
	<i>Strongylocoris niger</i> (Herrich-Schäffer, 1835)		1	
	<i>Trigonotylus caelestialium</i> (Kirkaldy, 1902)		1	
	<i>Trigonotylus pulchellus</i> (Hahn, 1834)	1		
Nabidae	<i>Nabis (Nabis) pseudoferus</i> Remane, 1949	1	1	
	<i>Nabis (Nabis) rugosus</i> (Linnaeus, 1758)	1		
Reduviidae	<i>Coranus (Coranus) subapterus</i> (De Geer, 1773)		1	
	<i>Metapterus linearis</i> A. Costa, 1862	1		
Lygaeidae	<i>Acompus pallipes</i> (Herrich-Schäffer, 1834)	1		
	<i>Beosus quadripunctatus</i> (Muller, 1766)	1		
	<i>Cymus claviculus</i> (Fallen, 1807)	1		1
	<i>Cymus glandicolor</i> Hahn, 1832	1		1
	<i>Dimorphopterus spinolae</i> (Signoret, 1857)	1	1	
	<i>Ischnodemus sabuleti</i> (Fallen, 1826)	1		1
	<i>Kleidocerys resedae</i> (Panzer, 1797)	1		
	<i>Lygaeus simulans</i> Deckert, 1985	1	1	
	<i>Metopoplax origani</i> (Kolenati, 1845)		1	
	<i>Nysius ericae</i> (Schilling, 1829)	1	1	
	<i>Oxycarenus (Euoxycarenus) pallens</i> (Herrich-Schäffer, 1850)	1	1	
	<i>Peritrechus gracilicornis</i> Puton, 1877	1	1	
	<i>Platyplax salviae</i> (Schilling, 1829)	1		
	<i>Raglius confusus</i> (Reuter, 1886)		1	
	<i>Rhyparochromus vulgaris</i> (Schilling, 1829)	1		
	<i>Xanthochilus quadratus</i> (Fabricius, 1798)	1	1	
Berytidae	<i>Berytinus (Berytinus) clavipes</i> (Fabricius, 1775)	1		
	<i>Berytinus (Lizinus) geniculatus</i> (Horvath, 1885)		1	
	<i>Neides tipularius</i> (Linnaeus, 1758)	1		
Stenocephalidae	<i>Dicranocephalus albipes</i> (Fabricius, 1781)	1	1	
Rhopalidae	<i>Chorosoma schillingii</i> (Schilling, 1829)		1	
	<i>Myrmus miriformis</i> (Fallen, 1807)		1	
	<i>Rhopalus (Rhopalus) parumpunctatus</i> Schilling, 1829		1	
	<i>Stictopleurus pictus</i> (Fieber, 1861)	1		
	<i>Stictopleurus punctatonevus</i> (Goeze, 1778)	1		1
Coreidae	<i>Ceraleptus gracilicornis</i> (Herrich-Schäffer, 1835)	1	1	
	<i>Ceraleptus obtusus</i> (Brullé, 1838)	1	1	
	<i>Coreus marginatus</i> (Linnaeus, 1758)	1		
	<i>Coriomeris denticulatus</i> (Scopoli, 1763)		1	
	<i>Syromastus rhombeus</i> (Linnaeus, 1767)		1	
Cydnidae	<i>Ochetostethus opacus</i> (Scholtz, 1847)		1	
Thyreocoridae	<i>Thyreocoris scarabaeoides</i> (Linnaeus, 1758)	1		
Scutelleridae	<i>Eurygaster maura</i> (Linnaeus, 1758)	1	1	
Pentatomidae	<i>Aelia acuminata</i> (Linnaeus, 1758)	1	1	1

	<i>Aelia rostrata</i> Boheman, 1852	1	1	
	<i>Anthemina lunulata</i> (Goeze, 1778)	1		
	<i>Anthemina varicornis</i> (Jakovlev, 1874)	1		
	<i>Carpocoris</i> (<i>Carpocoris</i>) <i>pubicus</i> (Poda, 1761)	1	1	
	<i>Carpocoris</i> (<i>Carpocoris</i>) <i>purpureipennis</i> (De Geer, 1773)	1	1	
	<i>Dolycoris baccarum</i> (Linnaeus, 1758)	1		
	<i>Eurydema</i> (<i>Eurydema</i>) <i>ornata</i> (Linnaeus, 1758)		1	
	<i>Eysarcoris aeneus</i> (Scopoli, 1763)	1		
	<i>Graphosoma lineatum</i> (Linnaeus, 1758)	1	1	
	<i>Menaccarus arenicola</i> (Scholz, 1847)		1	
	<i>Neottiglossa leporina</i> (Herrich-Schäffer, 1830)	1	1	
	<i>Neottiglossa pusilla</i> (Gmelin, 1790)	1		
	<i>Palomena prasina</i> (Linnaeus, 1761)	1		
	<i>Piezodorus lituratus</i> (Fabricius, 1794)	1		
	<i>Rubiconia intermedia</i> (Wolff, 1811)		1	
	<i>Sciocoris</i> (<i>Aposciocoris</i>) <i>microphthalmus</i> Flor, 1860	1		
	<i>Sciocoris</i> (<i>Sciocoris</i>) <i>sulcatus</i> Fieber, 1851		1	
	<i>Staria lunata</i> (Hahn, 1835)		1	
	<i>Vilpianus galii</i> (Wolff, 1802)		1	

Табела: Врсте стеница (Heteroptera) присутне на Суботичким језерима и пустарама (назив заштићеног добра где су истраживане стенице: СЕЛ – СРП „Селевењске пустаре“, СУБ – ПИО „Суботичка пешчара“, ЛУД – СРП „Лудашко језеро“)

Све активности на истраживању стеница су релизоване у складу са Дозволом Министарства пољопривреде и заштите животне средине, бр. 353-01-235/2017-17 од 17.03.2017. године, Решењем о условима заштите природе број:03–597/2 од 15.03.2017. године Покрајинског завода за заштиту природе и Сагласност управљача заштићеног подручја Специјални резерват природе „Лудашко језеро“, Специјални резерват

природе „Селевењске пустаре“ и Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ под бројем 334/2017 од 12.04.2017. године.

Фауна правокрилаца (ORTHOPTERA)

У периодима 12-14.5.2017 и 7-9.8.2017 су извршена истраживања фауне правокрилаца на подручју Специјалних резервата природа „Лудашко језеро“, „Селевењске пустаре“ и Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“.

Правокрилци су хватани ентомолошком мрежом где су лако препознатљиве врсте детерминисане и на лицу места пуштене, док су врсте за које је неопходна детаљнија обрада узорковане. Поред сакупљања материјала, већина врста је фотодокументована у свом природном окружењу.

Већина сакупљеног материјала је приликом сакупљања сачувана у боцама са 96% етанолом, због будућих генетичких анализа. Такође, песме мужјака већине врста су у лабораторијским условима снимљене ради потпунијих података и компарацијом са песмама врста из других делова Србије. Поред материјала који је сакупљен у 2017. години, у списак су укључени и налази сакупљени у клопкама за паукове 2013. године.

Током теренских истраживања забележено је укупно 48 врста, од чега 46 врста спада у категорију LC (најмања брига) и 1 врста спада у NT (скоро угрожен) таксон на IUCN (Међународна унија за заштиту природе) листи. Врста која је недавно по први пут забележена у Србији, *Isophya costata* Brunner von Wattenwyl, 1878, се налази у Анексу II и IV Директиве о стаништима Европске Уније. Три врсте су сврстане у категорију Строго заштићених таксона на територији Републике Србије. Врсте *Montana montana*, *Chorthippus loratus*, *Dociostaurus maroccanus* и *Myrmeleotettix antenattus* су забележене по први пут након 45 година и представљају најзначајнији налаз током наших истраживања. Присуство врста *Celes variabilis*, *Acrotylus longipes* и *Sphingonotus coeruleans* за које постоје литературни подаци, нашим истраживањем није потврђено.

Резултати ових истраживања су презентовани 17. новембра на конгресу 2. Magyar Orthopterás Találkozóнак у Дебрецену. Обзиром да су истраживања на заштићеним подручјима била веома кратка, али су постигнути веома значајни налази за фауну Србије, неопходно је наставити истраживања следеће године за потпунији увид фауне правокрилаца.

No	Врста	ЛЈ	СП	Сел.П	RB	HD	Прилог I
1	<i>Phaneroptera nana</i> Fieber, 1853	+			LC		
2	<i>Isophya costata</i> Brunner von Wattenwyl, 1878		+	+	LC	Annex II, IV	
3	<i>Leptophyes albovittata</i> (Kollar, 1833)	+	+		LC		
4	<i>Conocephalus fuscus</i> (Fabricius, 1793)	+			LC		
5	<i>Ruspolia nitidula</i> (Scopoli, 1786)	+		+	LC		
6	<i>Tettigonia viridissima</i> (Linnaeus, 1758)	+	+	+	LC		
7	<i>Decticus verrucivorus</i> (Linnaeus, 1758)	+	+	+	LC		
8	<i>Platycleis affinis</i> Fieber, 1853	+		+	LC		
9	<i>Platycleis grisea</i> (Fabricius, 1781)	+			LC		

10	<i>Montana montana</i> (Kollar, 1833)		+		LC		+
11	<i>Tessellana veyseli</i> (Koçak, 1984)	+	+		LC		+
12	<i>Bicolorana bicolor</i> (Philippi, 1830)	+			LC		
13	<i>Roeseliana roeselii</i> (Hagenbach, 1822)	+			LC		
14	<i>Gampsocleis glabra</i> (Herbst, 1786)		+	+	NT		+
15	<i>Gryllus campestris</i> Linnaeus, 1758	+	+	+	LC		
16	<i>Melanogryllus desertus</i> (Pallas, 1771)	+			LC		
17	<i>Eumodicogryllus bordigalensis</i> (Latreille, 1804)	+			LC		
18	<i>Pteronemobius heydenii</i> (Fischer, 1853)	+	+		LC		
19	<i>Oecanthus pellucens</i> (Scopoli, 1763)	+	+	+	LC		
20	<i>Gryllotalpa gryllotalpa</i> (Linnaeus, 1758)		+		LC		
21	<i>Tetrix subulata</i> (Linnaeus, 1758)	+	+		LC		
22	<i>Tetrix bolivari</i> Saulcy, 1901	+			LC		
23	<i>Tetrix tenuicornis</i> (Sahlberg, 1891)			+	LC		
24	<i>Pezotettix giornae</i> (Rossi, 1794)	+	+	+	LC		
25	<i>Calliptamus italicus</i> (Linnaeus, 1758)	+	+	+	LC		
26	<i>Calliptamus barbarus</i> (Costa, 1836)		+		LC		
27	<i>Acrida ungarica</i> (Herbst, 1786)	+	+	+	LC		
28	<i>Oedaleus decorus</i> (Germar, 1825)		+		LC		
29	<i>Oedipoda caerulescens</i> (Linnaeus, 1758)	+	+	+	LC		
30	<i>Acrotylus insubricus</i> (Scopoli, 1786)		+		LC		
31	<i>Aiolopus strepens</i> (Latreille, 1804)	+			LC		
32	<i>Mecostethus parapleurus</i> (Hagenbach, 1822)	+			LC		
33	<i>Stethophyma grossum</i> (Linnaeus, 1758)	+			LC		
34	<i>Dociostaurus maroccanus</i> (Thunberg, 1815)		+		LC		
35	<i>Dociostaurus brevicollis</i> (Eversmann, 1848)	+	+		LC		
36	<i>Omocestus petraeus</i> (Brisout de Barneville, 1856)		+		LC		
37	<i>Omocestus rufipes</i> (Zetterstedt, 1821)	+	+	+	LC		
38	<i>Omocestus haemorrhoidalis</i> (Charpentier, 1825)		+		LC		
39	<i>Stenobothrus nigromaculatus</i> (Herrich-Schäffer, 1840)		+		LC		
40	<i>Stenobothrus crassipes</i> (Charpentier, 1825)	+	+		LC		
41	<i>Stenobothrus fischeri</i> (Eversmann, 1848)		+		LC		
42	<i>Myrmeleotettix antennatus</i> (Fieber, 1853)		+		LC		
43	<i>Chorthippus biguttulus</i> (Linnaeus, 1758)		+		LC		
44	<i>Chorthippus oschei pusztaensis</i> Vedenina & Helversen, 2009	+			LC		
45	<i>Chorthippus loratus</i> (Fischer von Waldheim,	+			LC		

	1846)						
46	Chorthippus dorsatus (Zetterstedt, 1821)		+			LC	
47	Pseudochorthippus parallelus (Zetterstedt, 1821)	+				LC	
48	Euchorthippus pulvinatus (Fischer von Waldheim, 1846)	+	+	+		LC	
49	Euchorthippus declivus (Brisout de Barneville, 1848)	+	+	+		LC	

Табела: Врсте правокрилаца (ORTHOPTERA) присутне на Суботичким језерима и пустарама (назив заштићеног добра где су истраживане стенице: Сел.П – СРП „Селевењске пустаре”, СП – ПИО „Суботичка пешчара”, ЛЈ – СРП „Лудашко језеро”)

Све активности на истраживању правокрилаца су релизоване у складу са Дозволом Министарства пољопривреде и заштите животне средине, бр. 353-01-384/2017-17 од 27.03.2017. године и Сагласност управљача заштићеног подручја Специјални резерват природе „Лудашко језеро“, Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ и Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ под бројем 420-1/2017 од 16.05.2017. године.

Истраживачко образовни рад и мониторинг се одвијају континуирано у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia” и другим представницима цивилног сектора. Реализују се пројекти, програми и активности где Управљач учествује кроз надзор на терену и праћење од стране стручне службе и кроз делимичну логистичку подршку су:

- Зимско храњење птица – реализује се сваке године. Организовала се и манифестација „Божић за птице“, где су на гране дрвећа, код Визиторског центра качиле јабуке и поморанџе испуњене семенкама и свињском машћу и говеђим лојем
- Програм „Активна заштита модровране постављањем гнездилишних дупљи у Војводини” - током године је израђено 30 нових вештачких дупљи (кућица) за модровране и евидентиран је број гнездећих парова модровране на подручју ПИО „Суботичка пешчара” у 2017. години (три гнездећа пара модровране у природним дупљама и три пара у вештачким дупљама). Вештачке дупље које су конструисане током 2017. године ће бити постављене на пролеће 2018. године, пре почетка гнежђења.
- Реализоване су активности у оквиру Међународног зимског цензуса птица водених станишта (IWC –International Waterbird Census) – у сарадњи са Друштвом за проучавање и заштиту птица Србије
- Реализован је Програм мониторинга птица дупљашица и других птица на подручју резервата (сове, птице певачице, грабљивице).
- Организована је посматрања птица у оквиру *Европског дана посматрања птица*. Манифестација се одржавала сваког првог викенда у октобру – обилазак терена у организованој групи, мониторинг и евидентирање уочених јединки птица. Активност су се спроводене у сарадњи и са Друштвом за проучавање и заштиту птица Србије.
- Настављен је пројекат „Еколошко повољна пољопривредна пракса“. Представљен је нови приступ активној заштити природе – активности на

постављању стубова за грабљивице између пољопривредних парцела у циљу регулације броја глодара и постављање вештачких дупљи за птице певачице у виноградима и воћњацима у циљу регулације броја инсеката. Активности је реализована на заштићеним подручјима у околини Суботице под надзором стручне и чуварске службе управљача.

Планирана средства за развој научних, образовних и културних функција заштићеног подручја				ИЗВРШИЛАЦ ПОСЛА
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%	Управљач
МПЗЖС:	0,00	0,00	100	
УПРАВЉАЧ:	50.000,00	0,00		
ГРАД	150.000,00	178.221,51		

V ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА

Доношење Просторног плана подручја посебне намене „Суботичке пустаре и језера“ („Службени лист“ АПВ 10/16 – од стране 339.) је омогућило наставак даљег планирања уређења овог простора. Планом су обухваћена сва наша заштићена подручја од националног значаја и, у будућности, приликом израде планова нижег реда, наведени План, свакако, треба да даје оквире у вези са изградњом и уређењем простора.

Са службом за пољопривреду Секретаријата за пољопривреду и заштиту животне средине Града Суботице су одржани састанци у вези са уређењем излетишта „Мајдан“ у режиму трећег степена овог заштићеног подручја. Планови ће се реализовати наредне године.

Планирана средства за материјалне трошкове управљача на изради просторних планова				ИЗВРШИЛАЦ ПОСЛА
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%	Управљач
МПЗЖС:	0,00	0,00	100	
УПРАВЉАЧ:	100.000,00	0,00		

VI ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

1) Презентација заштићеног подручја

- Штампане промотивног материјала намењеног посетиоцима

За 2017. годину је планирана израда лифлета о значају заштите птица грабљивица, као начин промовисања и развијања активности хранилишта за птице грабљивице. Активност није реализована због недостатка средстава.

Планирало се реиздање постојећих издања (екотуристичка карта) и израда нових издања. Активност није реализовано због недостатка средстава.

Планирана средства за штампање промотивног материјала	ИЗВРШИЛАЦ
---	-----------

				ПОСЛА
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%	Управљач
МПЗЖС:	83.000,00	0,00	0	
УПРАВЉАЧ:	17.000,00	0,00		

- Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)

Наставила се сарадња са локалним и регионалним гласилима Ју еко ТВ, Панон РТВ, ТВ Војводина и свим заинтересованим гласилима.

Активности су се реализовале из сопствених средстава.

Планирана средства за медијско представљање				ИЗВРШИЛАЦ ПОСЛА
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%	Управљач
МПЗЖС:	41.000,00	0,00	100	
УПРАВЉАЧ:	9.000,00	12.000,00		

- Брендирате – установљавање заштитног знака ПИО „Суботичка пешчара“

Израда планираног заштитног знака овог заштићеног подручја није реализована због недостатка средстава.

Планирана средства за брендирате – установљавање заштитног знака				ИЗВРШИЛАЦ ПОСЛА
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%	Управљач
МПЗЖС:	20.000,00	0,00	0	
УПРАВЉАЧ:	5.000,00	0,00		

Активност није реализована.

- Остале активности на промоцији заштићеног подручја

Током новембра месеца, управљач је презентовао резултате рада на пројектима које реализује заједно са Покрајинским заводом за заштиту природе уз подршку Националног парка „Кишкуншаг“ из Мађарске. Конкретно, припремљена су два рада (са постером и презентацијом) – за пројекте активне заштите станишта – утицај на ширење популација слепог кучета (*Nannospalax (leucodon) montanosyrmiensis*) и шафрањике (*Colchicum bulbocodium*). Рад је презентован у оквиру XI. МТВК (Magyar Természetvédelmi Biológiai Konferencia) конференције која се ове године одржавала у мађарском граду Егеру од 2. до 4. новембра. Рад су презентовали представници институција на пројектима – испред Покрајинског завода за заштиту природе – Клара Сабадош, а испред управљача – Тамаш Винко. Током боравка су презентоване вредности и добра искуства у заштити овог заштићеног подручја, као и проблеми са којима се управљач сусреће. Договорен је и наставак сарадње на поменути пројектима, као и припрема нових пројаката.

2) Опремање центра за посетиоце

На подручју Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ не постоји центар за посетиоце, већ Визиторски центар Лудаш, смештен у СРП ”Лудашко језеро” има ту намену за сва заштићена подручја у региону. Поред функције радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици, има и функцију пријема посетилаца (сала за предавања, изложбени хол, рибарска кућа са двориштем), едукативну и научно–истраживачку функцију (биолошка лабораторија, библиотека у оснивању). Објекат који је сазидао 2008. године кроз Програма Суседске сарадње Мађарске и Србије, није у пуној функцији, јер није прошао процедуру техничког пријема.

Током 2017. године је планирано следеће: завршетак процедуре техничког пријема, завршетак уређивања изложбене поставке и даљи радови на текућем одржавању. Технички пријем зграде Визиторског центра није реализован.

Чуварска служба је надзирала посетиоце (излетнике и риболовце) у оквиру придржавања режима заштите. За посебне организоване групе посетилаца (планинари, љубитељи природе и сл.) по захтеву биле су организоване туре са вођењем. Недостатак добро уређене едукативне стазе и посетилачког информативног пункта онемогућава бољу промоцију подручја, што је све условљено недовољним бројем запослених стручних сарадника који би се бавили сваким појединачним заштићеним подручјем.

3) Пројекти и програм у области туризма

Током 2017. године је реализовано опремање интернет сале за посетиоце и сале за презентацију у Визиторском центру „Лудаш“. Планирана набавка одговарајуће опреме је само делом реализована.

Слика 8. Шетња планинара дуж едукативне (будуће уређене) стазе

У сарадњи са Железничком планинарским клубом „Спартак“ у 2017. години обележена је пешачка стаза кроз Суботичку пешчару. Постављене су три велике инфо

табле са картом и учртаном трасом едукативне стазе (једна на почетку, код окретнице и на крају стазе). Траса у грубом нацрту полази од Храстоваче, преко Букваћа и Сунчаног салаша до стрелишта и Радановца. Приметан је пораст бројности организованих група, махом планинара, који су на подручју ПИО „Суботичка пешчара“ реализовали шетње више пута током ове године у пратњи наше чуварске службе. Планинари заједно са чуварском службом редовно одржавају стазу.

VII САРАДЊА

1) Сарадња и партнерство са локалним становништвом

Као и протеклих година и током 2017. године је настављена добра сарадња са локалним становништвом. Као и остали корисници простора, локално становништво се јавља управљачу приликом потраживања услова заштите природе, ради давања инструкција о потребној документацији. Локално становништво се често јављало и приликом активности на кошењу, или крчењу дрва на приватним катастарским парцелама, у циљу упућивања у мере заштите природе (дозвољене и забрањене активности).

2) Сарадња са другим власницима и корисницима непокретности у заштићеном подручју

И током 2017. године је настављена успешна сарадња са корисницима простора (локално становништво, закупци пољопривредног државног земљишта, пољопривредници, водопривреда и други субјекти). Захваљујући развијању базе података, за неке делове ПИО „Суботичка пешчара“ у којој су и повезани подаци о катастру, власништву, границама и режимима заштите, корисници на упит добијају информације о могућим активностима и неопходним процедурама ако су потребне (прибављање услова заштите природе надлежног завода за заштиту природе, посебни пројекти, сагласности других институција и сл.). Регистровани су упити током целе године (42). Ове послове обаља стручна и чуварска служба.

3) Сарадња са невладиним организацијама

И током 2016. године је забележена изузетно добра сарадња са планинарским удружењем из Суботице (Железничарско планинарско удружење „Спартак“) и то на успостављању трасе за едукативну стазу у ПИО „Суботичка пешчара“. Реализоване су одређене активности у простору (поравнавање, обележавање стазе); број и садржај будућих едукативних табли и слично. Све идеје су базиране на већ дефинисаној траси, која је ушла у нацрт Просторног плана предела посебне намене „Суботичка језера и пустаре“ који је у процедури доношења, а израђује га Завод за урбанизам Војводине.

Наставила се дугогодишња сарадња са Удружењем љубитеља природе „Рiparia“ кроз разне програме и активности (деталји у претходним поглављима).

Планирана средства за сарадњу са невладиним организацијама				ИЗВРШИЛАЦ ПОСЛА
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%	Управљач
МПЗЖС:	0,00	0,00	100	
УПРАВЉАЧ:	0,00	75.000,00		
ГРАД	100.000,00	0,00		

4) Међународња сарадња

Настављена је и значајно унапређена сарадња са Националним парком Кишкуншаг из Кечкемета (Мађарска). Као и претходних година и више пута током ове године је одржан састанак на ком је договорен план активности током целе године, као и динамика састанака и посета. Договорено је да се стручна служба састаје месечном динамиком и то наизменично – један састанак у Мађарској, а други – наредног месеца – у Србији, док ће чуварска служба чешће да има заједничке обиласке терена, по истом кључу – заједнички терен мађарске и наше чуварске службе прва посета (обилазак) у Националном парку „Кишкуншаг“ у Мађарској, а други на нашим заштићеним подручјима. Састанци су, поред конструктивних договора, обухватили и презентацију значајних области за обе стране – конкретно – мониторинг врста и станишта, проблеми у управљању специфичним типовима станишта, планови за даље заједничке прекограничне пројекте; униформисање активности чуварских служби (пресек обавезних активности чувара у односу на наше и мађарске прописе); заједнички рад у оквиру Natura 2000 врста (појачано праћење и евидентирање одређених таксона и станишта) и слично. Поред наведеног, сарадња са НП „Кишкуншаг“ се огледала и у међусобним посетама приликом обележавања значајних датума за заштиту природе, као и током реализације спровођења мера активне заштите природе. Конкретно, представници Националног парка „Кишкуншаг“ су помагали приликом апсолутног пребројавања јединки шафрањике на нашим заштићеним подручјима, а наша чуварска и стручна служба је више дана боравила у Националном парку у циљу лоцирања, идентификације и премештања јединки слепог кучета из пограничних угрожених популација на део где се реализује реинтродукција.

Током године радило се на припреми два издања са Националним парком „Кишкуншаг“. Двојезична издања (српски/мађарски) обрађују различите теме које су у вези са заштитом природе, као и елементе из легислативе у вези са заштитом природе у обе државе. Оба издања су реализована кроз сарадњу ЈП „Палић-Лудаš“ и Дирекције Националног Парка „Кишкуншаг“. Штампу издања је финансирала Дирекција Националног Парка „Кишкуншаг“, док је превод реализовало наше предузеће.

5) Сарадња са надлежним институцијама

Настављена је сарадња са Покрајинским заводом за заштиту природе у овире пројекта „Ревитализација уништених и деградираних природних вредности на Суботичко – Хоргошкој пешчари“. Сарадња се одвијала у континуитету. Више пута је надлежни завод за заштиту природе обавио стручни надзор на терену.

У више наврата током године је реализована инспекцијска контрола управљача у вези са ПИО „Суботичка пешчара“ (евидентирање докумената предвиђених Законом о заштити природе, контрола решења о условима заштите природе и контрола рада и евиденције теренских белешки чуварске службе) од стране инспектора за заштиту животне средине у области заштите и коришћења природних добара и ресурса (Република Србија, Аутономна Покрајина Војводина, Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине, Подручна јединица Суботица). Предмет инспекцијског надзора је била контролна листа која се налази на интернет страници Покрајинског секретаријата:

http://www.ekourb.vojvodina.gov.rs/sites/default/files/KL_PRI_01-Upravljac_i_zasticenih_podrucja.doc

Записнички је констатовано да управљач поседује сву потребну документацију.

Настављена је добра сарадња са Градом Суботица – учешће у разним активностима које се односе на кориснике простора, конкретно у ПИО „Суботичка пешчара“ (давање разних мишљења, сагласности и сл.), као и са јавним предузећима којима је Град оснивач. Са представницима Јавног предузећа „Војводинашуме“, Шумско газдинство Сомбор, Шумска управа Суботица је настављена добра сарадња, кроз реализацију њихових планова и активности на терену. Ангажована је била како стручна, тако и чуварска служба.

6) Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима

И у 2017. године се одвијало стално медијско приказивање (дневне новине, часописи, магацини, радио, телевизија) напора, резултата и успеха на очувању и унапређењу стања комплетног заштићеног подручја, његовог коришћења, као и проблема и тешкоћа који прате заштиту. У вези са ПИО „Суботичка пешчара“ најпопуларније теме су биле лов, коришћење шуме и тзв. Мајданско језеро (популарно излетиште локалног становништва).

VIII ПОСЕБНИ ПОСЛОВИ И ЗАДАЦИ

1. Противпожарна заштита

Током године је регистровано два пожара на предметном заштићеном подручју и то када је већ угашен након интервенције ватрогасне службе. Пожари су били мањег обима и то – један на локалитету „Сточни пашњак“ на ком су идентификоване строго заштићене и заштићене врсте биљака, животиња и гљива. Други пожар се догодио на локалитету „Тресетиште“ у режиму другог степена заштите. Током осетљивих периода (рано пролеће, касна јесен, дани око Првог маја) чуварска служба спроводи појачан надзор.

Активности су се реализовале из сопствених средстава.

Планирана средства за противпожарну заштиту			ИЗВРШИЛАЦ ПОСЛА
	ПЛАНИРАНА СРЕДСТВА	РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВА	%
МПЗЖС:	0,00	0,00	100
УПРАВЉАЧ:	8.000,00	27.000,00	

2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине

Током 2017. године су обележена два значајна датума за Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“:

- 11. април – *Дан заштите природе*
- 22. април – *Дан планете Земље*

У оквиру обележавања *Дана заштите природе* (11. април), одржана су предавања у вези са заштићеним подручјима у региону Суботице у Визиторском центру „Лудаш“. Гости су били ученици локалних основних школа, при чему су им подељени лифлети у вези са хранилиштем за птице грабљивице. Дан планете Земље је обележен кроз предавање о заштићеним подручјима, које су сарадници управљача одржали у хемијско - технолошкој школи у Суботици (која образује профил „техничар заштите животне средине“).

3. Извори финансирања

Јавно предузеће „Палић–Лудаш“ је управљач на пет заштићених подручја у региону Суботице, а једно од њих је и ПИО „Суботичка пешчара“.

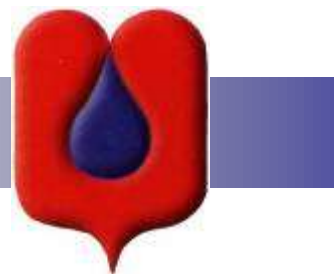
Делатност Сектора заштите природе – организованог у стручну и чуварску службу управљача се суфинансира из следећих извора у складу са чланом 69. Закона о заштити природе:

- Буџет Републике Србије – Министарство заштите животне средине
- Аутономна Покрајина Војводина – Покрајински Секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине
- Буџет јединице локалне самоуправе – Град Суботица
- Сопствени приходи

Јавно предузеће
„Палић-Лудаш“

ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈ ЗА 2017. ГОДИНУ – Табела прихода за заштићено подручје ПИО „Суботичка пешчара“

Ред. број	Извори прихода	Планирано Износ у динарима	Уговорено Износ у динарима	Реализовано Износ у динарима до 31.12.2017.
1.	Средства Буџета Републике Србије	2.409.800,00	1.665.000,00	1.665.000,00
	1.1. Министарство пољопривреде и заштите животне средине	2.409.800,00	1.665.000,00	1.665.000,00
	1.2. Министарство пољопривреде и заштите животне средине, Управа за шуме	0,00	0,00	0,00
	1.3. Остала средства Републике Србије	0,00	0,00	0,00
2.	Сопствени приходи	2.693,200,00	2.172.921,08	2.172.921,08
	2.1. Приходи од обављања делатности	2.338.622,00	1.851.493,08	1.851.493,08
	2.2. Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	354.578,00	321.428,00	321.428,00
	2.3. Остали сопствени приходи	0,00	0,00	0,00
3.	Средства буџета јединице локалне самоуправе	250.00,00	178.221.51	178.221.51

	3.1. Град Суботица	250.000,00	178.221,51	178.221,51
	Остала средства	200.000,00	0,00	0,00
4.	4.1. АП Војводина	200.000,00	0,00	0,00
	4.2. Конкурси	0,00	0,00	0,00
	Укупно приходи	5.553.000,00	4.016.142,59	4.016.142,59

ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2017. ГОДИНУ – Табела планираних расхода за заштићено подручје ПИО „Суботичка пешчара“

	Врста расхода	Извори и износи средстава (у динарима)					Планирано Укупно	Реализација (30.11.2017.)	Процењена реализација (31.12.2017.)
		Буџет РС	Сопствени приходи	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од донација, поклона и помоћи	Остала средства			
	А.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја								
	А.1. Чуварска служба	1.200.800,00	660.200,00	0,00	0,00	0,00	1.861.000,00	991.978,27	1.092.935,76
	А.1.1. Бруто зараде чувара	1.200.800,00	300.200,00	0,00	0,00	0,00	1.501.000,00	796.308,1	863.149,00
А.	А.1.2. Остали трошкови чуварске службе (гориво, регистрације аута, дневнице, службена одећа и обућа, инструменти и опрема)	0,00	360.000,00	0,00	0,00	0,00	360.000,00	195.670,17	229.786,76
	А.1.3. Набавке средстава рада (чамац, возило, мотор и др)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

А.2. Одржавање заштићеног подручја	440.000,00	1.219.000,00	0,00	0,00	0,00	1.659.000,00	1.336.309,1	1.587.285,32
А.2.1. Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада (израда управљачких докумената, програма, пројеката, сарадња са локалним становништвом, институцијама и др.)	80.000,00	1.059.000,00	0,00	0,00	0,00	1.139.000,00	1.012.513,1	1.106.559,32
А.2.2.Обележавање заштићеног подручја	120.000,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	170.000,00	0,00	150.000,00
А.2.3.Управљање отпадом	240.000,00	60.000,00	0,00	0,00	0,00	300.000,00	281.296,00	288.226,00
А.2.4.Одржавање постојећег мобилијара	0,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00	42.500,00	42.500,00
А.3. Презентација заштићеног подручја	144.000,00	381.000,00	150.000,00	0,00	0,00	675.000,00	483.321,51	483.321,51
А.3.1. Штампање промотивног материјала	83.000,00	17.000,00	0,00	0,00	0,00	100.000,00	0,00	0,00
А.3.2. Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)	41.000,00	9.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00	12.000,00	12.000,00
А.3.3. Заснивање и успостављање базе података (ГИС и др.)	0,00	0,00	0,00	300.000,00	0,00	300.000,00	293.100,00	293.100,00
А.3.4. Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0,00	50.000,00	150.000,00	0,00	0,00	200.000,00	178.221,51	178.221,51
А.3.5. Брендирање - установљавање заштитног знака подручја	20.000,00	5.000,00	0,00	0,00	0,00	25.000,00	0,00	0,00

	Укупно А.0	1.784.800,00	1.960.200,00	150.000,00	300.000,00	0,00	4.195.000,00	2.811.608,88	3.163.542,59
	Б.0. Управљање посетиоцима								
	Б.1. Изградња улазних станица	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Б.2. Изградња центара за посетиоце и едукативних центара	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Б.	Б.3. Опремање центара за посетиоце и едукативних центара	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Б.4. Штапање материјала намењеног посетиоцима	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно Б.0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	В.0. Регулисање имовинско правних односа								
	В.1. Надокнада за ускраћивање права коришћења	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	В.2. Накнада за нанету штету	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Укупно В.0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја								
	Г.1. Мониторинг	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Г.2. Реинтродукција и реколонизација	0,00	0,00	0,00	0,00	200.000,00	200.000,00	0,00	0,00
	Г.3. Рекултивација	0,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00	48.520,00	0,00
	Г.4. Ревитализација и мере активне заштите природе	625.000,00	70.422,00	0,00	54.578,00	0,00	750.000,00	652.528,8	750.600,00
	Укупно Г.0	625.000,00	120.422,00	0,00	54.578,00	200.000,00	1.000.000,00	701.048,8	750.600,00
	Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса								
Д.	Д.1. Материјални трошкови управљача на изради просторних планова	0,00	100.000,00	0,00	0,00	0,00	100.000,00	0,00	0,00

Д.2. Пројекти и радови на уређењу простора (израда и постављање мобилијара и др.)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Д.3. Пројекти и програми у области шумарства	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Д.4. Пројекти и програми у области ловства	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Д.5. Пројекти и програми у области рибарства	0,00	150.000,00	0,00	0,00	0,00	150.000,00	30.250,00	0,00
Д.6. Пројекти и програми у области туризма	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Д.7. Пројекти и програми у области пољопривреде	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Укупно Д.0	0,00	250.000,00	0,00	0,00	0,00	250.000,00	30.250,00	0,00
Е.0. Остали некатегорисани послови								
Е.1. Противпожарна заштита (набавка опреме, средстава и др. за потребе противпожарне заштите)	0,00	8.000,00	0,00	0,00	0,00	8.000,00	27.000,00	27.000,00
Е.2. Други послови	0,00	0,00	100.000,00	0,00	0,00	100.000,00	75.000,00	75.000,00
Укупно Е.0	0,00	8.000,00	100.000,00	0,00	0,00	108.000,00	102.000,00	102.000,00
Укупно расходи	2.409.800,00	2.338.622,00	250.000,00	354.578,00	200.000,00	5.553.000,00	3.644.907,68	4.016.142,59

Степен реализација програма управљања ПИО „Суботичка пешчара“ у 2017. години је 90 %.

Као накнада за коришћење заштићеног подручја ПИО „Суботичка пешчара“ остварено је 321.428,00 РСД приход, што је 8,00 % од укупних средстава 4.016.142,59 (РСД) која су била потребна за реализацију управљања ПИО „Суботичка пешчара“.